
Dharmapadam Sanskrit

ధర్మపదమ్

Document Information

Text title : dharmapada

File name : dharmapada.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Traditional

Transliterated by : Digitized by a team of volunteers working for <http://malayalamebooks.org/>

Proofread by : Daksha

Latest update : August 28, 2021

Send corrections to : [sanskrit at cheerful dot c om](mailto:sanskrit@cheerfuldotcom)

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

ధర్మపదమ్

౧. యమకవర్గః ప్రథమః

మనఃపూర్వజ్గమా ధర్మా మనఃశ్రేష్ఠా మనోమయాః ।
మనసా చేత్ప్రదుష్టేన భాషతే వా కరోతి వా ।
తతో ఏనం దుఃఖమన్వేతి చక్రమివ వహతః పదమ్ ॥ ౧॥

మనఃపూర్వజ్గమా ధర్మా మనఃశ్రేష్ఠా మనోమయాః ।
మనసా చేత్ప్రసన్నేన భాషతే వా కరోతి వా ।
తత ఏనం సుఖమన్వేతి ఛాయేవానపాయినీ ॥ ౨॥

అక్రోశిత్ మాం అవధీ మాం అజైషీత్ మాం అహార్షీత్ మే ।
యే చ తదుపనహ్యన్తి వైరం తేషాం న శామ్యతి ॥ ౩॥

అక్రోశిత్ మాం అవధీత్ మాం అజైషీత్ మాం అహార్షీత్ మే ।
యే తన్నోపనహ్యన్తి వైరం తేషాం శామ్యతి ॥ ౪॥

నహి వైరేణ వైరాణీ శామ్యన్తిహ కదాచన ।
అవైరేణ చ శామ్యన్తి ఏష ధర్మః సనాతనః ॥ ౫॥

పరే చ న విజానన్తి వయమత్ర యంస్యామః ।
యే చ తత్ర విజానన్తి తతః శామ్యన్తి మేధగాః ॥ ౬॥

శుభమనుపశ్యన్తం విహరన్తమిన్ద్రియేషు అసంవృతమ్ ।
భోజనేమాత్రాజ్ఞం కుసీదం హీనవీర్యమ్ ।
తం వై ప్రసహతి మారో వాతో వృక్షమివ దుర్బలమ్ ॥ ౭॥

అశుభమనుపశ్యన్తం విహరన్తం ఇన్ద్రియేషు సుసంవృతమ్ ।
భోజనే చ మాత్రాజ్ఞం శ్రద్ధమారాబ్ధివీర్యమ్ ।
తం వై న ప్రసహతే మారో వాతః శైలమివ పర్వతమ్ ॥ ౮॥

అనిష్కషాయః కాషాయం యో వస్త్రం పరిధాస్యతి ।
అపేతో దమసత్యాభ్యాం న స కాషాయమర్హతి ॥ ౯॥

యశ్చ వాస్తకషాయః స్యాత్ శీలేషు సుసమాహితః ।
 ఉపేతో దమ-సత్యాభ్యాం స వై కాషాయమర్హతి ॥ ౧౦ ॥
 అసారే సారమతయః సారే చాసారదర్శనః ।
 తే సారం నాధిగచ్ఛన్తి మిథ్యాసంజ్కల్పగోచరాః ॥ ౧౧ ॥
 సారం చ సారతో జ్ఞాత్వా అసారం చ అసారతః ।
 తే సారం అధిగచ్ఛన్తి సమ్యక్-సంజ్కల్ప-గోచరాః ॥ ౧౨ ॥
 యథాగారం దుశ్చన్నం వృష్టిః సమతివిధ్యతి ।
 ఏవం అభావితం చిత్తం రాగః సమతివిధ్యతి ॥ ౧౩ ॥
 యథాగారం సుచ్ఛన్నం వృష్టిర్న సమతి విధ్యతి ।
 ఏవం సుభావితం చిత్తం రాగో న సమతి విధ్యతి ॥ ౧౪ ॥
 ఇహ శోచతి ప్రేత్స్య శోచతి పాపకారీ ఉభయత్ర శోచతి ।
 స శోచతి స విహన్యతే దృష్ట్వా కర్మ క్లిష్టమాత్మనః ॥ ౧౫ ॥
 ఇహ మోదతే ప్రేత్స్య మోదతే కృతపుణ్య ఉభయత్ర మోదతే ।
 స మోదతే స ప్రమోదతే దృష్ట్వా కర్మవిశుద్ధిమాత్మనః ॥ ౧౬ ॥
 ఇహ తప్యతి ప్రేత్స్య తప్యతి పాపకారీ ఉభయత్ర తప్యతి ।
 పాపం మే కృతమితి తప్యతి భూయస్తప్యతి దుర్గతింగతః ॥ ౧౭ ॥
 ఇహ నన్దతి ప్రేత్స్య నన్దతి కృతపుణ్య ఉభయత్ర నన్దతి ।
 పుణ్యం మే కృతమితి నన్దతి భూయో నన్దతి సుగతింగతః ॥ ౧౮ ॥
 బహ్మీమపి సంహితాం భాషమాణః న తత్కరో భవతి నరః ప్రమత్తః ।
 గోప ఇవ గా గణయన్ పరేషాం న భాగవాన్ శ్రామణ్యస్య భవతి ॥ ౧౯ ॥
 అల్పమపి సంహితాం భాషమాణో ధర్మస్య భవత్యనుధర్మవారీ ।
 రాగం చ ద్వేషం చ ప్రహాయ మోహం సమ్యక్ ప్రజానన్ సువిముక్తచిత్తః ।
 అనుసాదదానః ఇహ వాఽముత్ర వా స భాగవాన్ శ్రామణ్యస్య భవతి ॥ ౨౦ ॥
 ॥ ఇతి యమకవర్గః సమాప్తః ॥

౨. అప్రమాదవర్గః ద్వితీయః

అప్రమాదోఽమృతపదం ప్రమాదో మృత్యోః పదమ్ ।
 అప్రమత్తా న మ్రియన్తే యే ప్రమత్తా యథా మృతాః ॥ ౧ ॥

ఏతం విశేషతో జ్ఞాత్వాఽప్రమాదే పణ్డితా ।
 అప్రమాదే ప్రమోదంత ఆర్యాణాం గోచరే రతాః ॥ ౨ ॥
 తే ధ్యాయినః సాతతికా నిత్యం దృఢపరాక్రమాః ।
 స్పృశన్తి ధీరా నిర్వాణం యోగక్షేమం అనుత్తరమ్ ॥ ౩ ॥
 ఉత్థానవతః స్మృతిమతః శుచికర్మణో నిశమ్యకారిణః ।
 సంయతస్య చ ధర్మజీవనోఽప్రమత్తస్య యశోభివర్ధతే ॥ ౪ ॥
 ఉత్థానేనాఽప్రమాదేన సంయమేన దమేన చ ।
 ద్వీపం కుర్వన్తి మేధావీ యం ఓఘో నాభికిరతి ॥ ౫ ॥
 ప్రమాదమనుయుజ్ఞాన్తి బాలా దుర్మేధసో జనా ।
 అపమాదం చ మేధావీ ధనం శ్రేష్ఠమివ రక్షతి ॥ ౬ ॥
 మా ప్రమాదమనుయుజ్ఞోత మా కామరతిసంస్తవమ్ ।
 అప్రమత్తో హి ధ్యాయన్ ప్రాప్నోతి విపులం సుఖమ్ ॥ ౭ ॥
 ప్రమాదమప్రమాదేన యదా నుదతి పణ్డితః ।
 ప్రజ్ఞాప్రాసాదమారుహ్య ఆశోకః శోకినీం ప్రజాగ్ ।
 పర్వతస్థ ఇవ భూమిస్థాన్ ధీరో బలాన్ అవేక్షతే ॥ ౮ ॥
 అప్రమత్తః ప్రమత్తేషు సుప్తేషు బహుజాగరః ।
 అబలాశ్వమివ శీఘ్రాశ్వో హిత్వా యాతి సుమేధాః ॥ ౯ ॥
 అప్రమాదేన మఘవా దేవానాం శ్రేష్ఠతాం గతః ।
 అప్రమాదం ప్రశంసన్తి ప్రమాదో గర్హితః సదా ॥ ౧౦ ॥
 అప్రమాదరతో భిక్షుః ప్రమాదే భయదర్శి వా ।
 సాయోజనం అణుం స్థూలం దహన్నగ్నిరివ గచ్ఛతి ॥ ౧౧ ॥
 అప్రమాదరతో భిక్షుః ప్రమాదే భయదర్శి వా ।
 అభవ్యః పరిహాణాయ నిర్వాణస్వైవ అన్తికే ॥ ౧౨ ॥
 ॥ ఇతి అప్రమాదవర్గః సమాప్తః ॥

3. చిత్తవర్గస్తృతీయః

స్పృశన్తం చపలం చిత్తం దురక్ష్యం దుర్నివార్యమ్ ।

ఋజుం కరోతి మేధావీ ఇషుకార ఇవ తేజనమ్ || ౧||
 వారిజుం ఇవ స్థలే క్షిప్తం ఉదకస్యాకత ఉద్భూతః |
 పరిస్పన్దత ఇదం చిత్తం మారధేయం ప్రహాతుమ్ || ౨||
 దుర్నిగ్రహస్య లఘునో యత్ర-కామ-నిపాతినః |
 చిత్తస్య దమనం సాధు చిత్తం దాన్తం సుఖావహమ్ || ౩||
 సుదుర్బలం సునిపుణం యత్ర-కామనిపాతి |
 చిత్తం రక్షేన్నేధావీ చిత్తం గుప్తం సుఖావహమ్ || ౪
 దూరజ్గమం ఏకచరం అశరీరం గుహాశయమ్ |
 యే చిత్తం సంయంస్యన్తి మోక్ష్యన్తే మారబన్ధనాత్ || ౫||
 అనవస్థితచిత్తస్య సద్ధర్మం అవిజానతః |
 పరిప్లవప్రసాదస్య ప్రజ్ఞా న పరిపూర్యతే || ౬||
 అనవస్థిత చిత్తస్య అనన్వాహతచేతసః |
 పుణ్యపాపప్రహీణస్య నాఽస్తి జాగ్రతో భయమ్ || ౭||
 కుంభోపమం కాయమిమం విదిత్వా నగరోపమం చిత్తమిదం స్థాపయిత్వా |
 యుధ్యేత మారం ప్రజ్ఞాయుధేన జితం చ రక్షేదనివేశనః స్యాత్ || ౮||
 అచిరం వతాయం కాయః పృథివీం అధిశేష్యతే |
 క్షుద్రోఽపేతవిజ్ఞానో నిరర్థం ఇవ కలిజగమ్ || ౯||
 ద్విబ్ద్ ద్విషం యత్ కుర్యాత్ వైరీ వా పునర్వైరిణమ్ |
 మిథ్యాప్రణిహితం చిత్తం పాపీయాంసం ఏనం తతః కుర్యాత్ || ౧౦||
 న తత్ మాతాపితరౌ కుర్యాతాం అన్యే చాపి చ జ్ఞాతికాః |
 సమ్యక్ప్రణిహితం చిత్తం శ్రేయాంసం ఏనం తతః కుర్యాత్ || ౧౧||
 || ఇతి చిత్తవర్గః సమాప్తః ||

౪. పుష్పవర్గశ్చతుర్థః

క ఇమాం పృథివీం విజేష్యతే యమలోకం చేమం సదేవకమ్ |
 కో ధర్మపదం సుదేశితం కుశలః పుష్పమివ ప్రచేష్యతి || ౧||
 శైషః పృథివీం విజేష్యతే యమలోకం చ ఇమం సదేవకమ్ |

శైకో ధర్మపదం సుదేశితం కుశలః పుష్పమివ ప్రచేష్యతి || ౨||

ఫేనోపమం కాయమిమం విదిత్వా మరీచిధర్మం అభిసంబుధానః |
భిత్వా మారస్య ప్రపుష్పకాణి అదర్శనం మృత్యురాజస్య గచ్ఛేత్ || ౩||

పుష్పాణి హ్యేవ ప్రచిన్వన్తం వ్యాసక్తమనసం నరమ్ |
సుప్తం గ్రామం మహోఘ ఇవ మృత్యురాదాయ గచ్ఛతి || ౪||

పుష్పాణి హ్యేవ ప్రచిన్వన్తం వ్యాసక్తమనసం నరమ్ |
అత్పప్తమేవ కామేషు అన్తకః కురుతే వశమ్ || ౫||

యథాపి భ్రమరః పుష్పం వర్ణగన్ధం అఘ్నన్ |
పలాయతే రసమాదాయ ఏవం గ్రామే మునిశ్చరేత్ || ౬||

న పరేషాం విలోమాని న పరేషాం కృతాకృతమ్ |
ఆత్మనం ఏవ అవేక్షేత కృతాన్యకృతాని చ || ౭||

యథాపి రుచిరం పుష్పం వర్ణవదగన్ధకమ్ |
ఏవం సుభాషితా వాక్ సఫలా భవతి కుర్వతః || ౮||

యథాపి రుచిరం పుష్పం వర్ణవత్ సగన్ధకమ్ |
ఏవం సుభాషితా వాక్ సఫలా భవతి కుర్వతః || ౯||

యథాపి పుష్పరాశేః కుర్యాత్ మాలాగుణాన్ బహూన్ |
ఏవం జాతేన మర్త్యేన కర్తవ్యం కుశలం బహు || ౧౦||

న పుష్పగన్ధః ప్రతివాతమేతి న చన్దనం తగరమల్లకే వా |
సతాఞ్చ గన్ధః ప్రతివాతమేతి సర్వా దిశః సత్పురుషః ప్రవాతి || ౧౧||

చన్దనం తగరం వాపి ఉత్పలం అథ వార్షికీ |
ఏతేషాం గన్ధజాతానాం శీలగన్ధోఽనుత్తరః || ౧౨||

అల్పమాత్రోఽయం గన్ధో యోఽయం తగరచన్దసి |
యశ్చ శీలవతాం గన్ధో వాతి దేవేషు ఉత్తమః || ౧౩||

తేషాం సమృన్నశీలానాం అప్రమాద-విహారిణామ్ |
సమ్యగ్జ్ఞానవిముక్తానాం మారో మార్గం న వినన్తి || ౧౪||

యతా సజ్కారధానే ఉజ్జితే మహోపధే |
పద్మ తత్ర జాయేత శుచిగన్ధం మనోరమమ్ || ౧౫||

ఏవం సజ్కారభూతే అన్ధభూతే పృథగ్జనే ।
అతిరోచతే ప్రజ్ఞయా సమ్యక్-సంబుద్ధ-శ్రావకః ॥ ౧౬ ॥
॥ ఇతి పుష్పవర్గః సమాప్తః ॥

౫. బాలవర్గః పంచమః

దీర్ఘా జాగ్రతో రాత్రిః దీర్ఘం శ్రాన్తస్య యోజనమ్ ।
దీర్ఘో బాలానాం సంసారః సద్ధర్మం అవిజానతామ్ ॥ ౧ ॥
చరన్ చేత్ నాధిగచ్ఛేత్ శ్రేయాంసం సదృశం ఆత్మనః ।
ఏకచర్యాం దృఢం కుర్యాత్ నాఽస్తి బాలే సహాయతా ॥ ౨ ॥
పుత్రా మే సన్తి ధనం మేఽస్తి ఇతి బాలో విహన్యతే ।
ఆత్మా హ్యోత్మనో నాఽస్తి కుతః పుత్రాః కుతో ధనమ్ ॥ ౩ ॥
యో బాలో మన్యతే బాల్యం పణ్ణితశ్చాపి తేన స ।
బాలశ్చ పణ్ణితమాసీ స వై బాల ఇత్యుచ్యతే ॥ ౪ ॥
యావజ్జీవమపి చేద్ బాలః పణ్ణితం పర్యుపాసతే ।
న స ధర్మం విజానాతి దర్శ్య సూపరసం యథా ॥ ౫ ॥
ముహూర్తమపి చేద్ విజ్ఞాః పణ్ణితం పర్యుపాసతే ।
క్షిప్రం ధర్మం విజానాతి జిహ్వో సూపరసం యథా ॥ ౬ ॥
చరన్తి బాలా దుర్మేధసోఽమిత్రేణైవాత్మనా ।
కుర్వన్తః పాపకం కర్మం యద్భవతి కటుకఫలమ్ ॥ ౭ ॥
న తత్ కర్మ కృతం సాధు యత్ కృత్వాఽనుతప్యతే ।
యస్యాశ్రుముఖో రుదన్ విపాకం ప్రతినేవతే ॥ ౮ ॥
తచ్చ కర్మం కృతం సాధు యత్ కృత్వా నానుతప్యతే ।
యస్య ప్రతీతః సుమన విపాకం ప్రతినేవతే ॥ ౯ ॥
మధ్యివ మన్యతే బాలో యావత్ పాపం న పచ్యతే ।
యదా చ పచ్యతే పాపం అథ బాలో దుఃఖం నిగచ్ఛతి ॥ ౧౦ ॥
మాసే మాసే కుశాగ్రేణ బాలో భుజ్జీత భోజనమ్ ।
న స సంఖ్యాతధర్మాణాం కలామర్హతి షోడశీమ్ ॥ ౧౧ ॥

నహి పాపం కృతం కర్మ సద్యః క్షీరమివ ముఞ్చతి ।
 దహన్ బాలమన్వేతి భస్మచ్ఛన్న ఇవ పావకః ॥ ౧౨॥
 యావదేవ అనర్థాయ జ్ఞప్తం బాలస్య జాయతే ।
 హన్తి బాలస్య శుక్లాంశం మూర్ధానమస్య విపాతయన్ ॥ ౧౩॥
 అసద్ భవనమిచ్ఛేత్ పురస్కారం చ భిక్షుషు ।
 ఆవాసేషు చైశ్వర్యం పూజాం పరకులేషు చ ॥ ౧౪॥
 మమైవ కృతం మన్యేతాం గృహి-ప్రవ్రజితావుభౌ ।
 మమైవాతివశాః స్యాతాం కృత్యాకృత్యేషు కషు చిత్ ।
 ఇతి బాలస్య సజ్కల్ప ఇచ్ఛా మానశ్చ వర్ధతే ॥ ౧౫॥
 అన్యః హి లాభోపనిషద్ అన్యః నిర్వాణగామిని ।
 ఏవమేతద్ అభిజ్ఞాయ భిక్షుర్బుద్ధస్య శ్రావకః ।
 సత్కారం నాభినందేత్ వివేకమనుబృంహయేత్ ॥ ౧౬॥
 ॥ ఇతి బాలవర్గః సమాప్తః ॥

౬. పణ్డితవర్గః షష్ఠః

నిధీనామివ ప్రవక్తారం యం పశ్యేత్ వర్ణ్యదర్శినామ్ ।
 నిగృహ్యవాదినం మేధావినం తాదృశం పణ్డితం భజేత్ ।
 తాదృశం భజమానస్య శ్రేయో భవతి న పాపీయః ॥ ౧॥
 అవదేదనుశిష్యాత్ అసభ్యాచ్చ నివారయేత్ ।
 సతాం హి స ప్రియో భవతి అసతాం భవత్యప్రియః ॥ ౨॥
 న భజేత్ పాపకాని మిత్రాణి న భజేత్ పురుషాధమాన్ ।
 భజేత్ మిత్రాణి కల్యాణాని భజేత్ పురుషనుత్తమాన్ ॥ ౩॥
 ధర్మపీఠిః సుఖం శేతే విప్రసన్నేన చేతసా ।
 ఆర్యప్రవేదితే ధర్మే సదా రమతే పణ్డితః ॥ ౪॥
 ఉదకం హి నయన్తి నేతృకా ఇషుకారా నమయన్తి తేజనమ్ ।
 దారుం నమయన్తి తక్షకా ఆత్మానం దమయన్తి పణ్డితాః ॥ ౫॥
 శైలో యథైకఘనో వాతేన న సమీర్యతే ।
 ఏవం నిన్దాప్రశంసాసు న సమీర్యన్తే పణ్డితాః ॥ ౬॥

యథాపి హృదో గంభీరో విప్రసన్నోఽనావిలః ।
 ఏవం ధర్మాన్ శ్రుత్వా విప్రసీదన్తి పణ్డితాః ॥ ౭॥
 సర్వత్ర వై సత్పురుషా వ్రజన్తి న కామకామా లపన్తి సన్తః ।
 సుఖేన స్పృష్టా అథవా దుఃఖేన నోచ్ఛావచం పణ్డితా దర్శయన్తి ॥ ౮॥
 నాత్మహేతోః న పరస్య హేతోః న పుత్రమిచ్ఛేన్న ధనం న రాష్ట్రమ్ ।
 నేచ్ఛేద్ అధర్మేణ సమృద్ధిమాత్మనః స శీలవాన్ ప్రజ్ఞావాన్ ధార్మికః స్యాత్ ॥
 ౯॥

అల్పకాస్తే మనుష్యేషు యే జనాః పారగామినః ।
 అథేమా ఇతరాః ప్రజాః తీరమేవానుధావతి ॥ ౧౦॥
 యే చ ఖలు సమ్యగ్భావితే ధర్మే ధర్మానువర్తినః ।
 తే జనా పారమేష్యన్తి మృత్యుధేయం సుదుస్తరమ్ ॥ ౧౧॥
 కృష్ణం ధర్మం విప్రహాయ శుక్లం భావయేత్ పణ్డితః ।
 ఓకాత్ అనోకం ఆగమ్య వివేకే యత్ర దురమమ్ ॥ ౧౨॥
 తత్రాభిరతిమిచ్ఛేత్ హిత్వా కామాన్ అకించనః ।
 పర్యవదాపయేత్ ఆత్మానం చిత్తక్లేశైః పణ్డితః ॥ ౧౩॥
 యేషాం సంబోధ్యంగేషు సమ్యగ్చిత్తం సుభావితమ్ ।
 ఆదానప్రతినిఃసర్గే అనుపాదాయ యే రతాః ।
 క్షీణాస్తవా జ్యోతిష్మన్తస్తే లోకే పరినిర్వృతాః ॥ ౧౪॥
 ॥ ఇతి పణ్డితవర్గ సమాప్తః ॥

౭. అర్హద్వర్గః సప్తమః

గతాధ్వనో విశోకస్య విప్రముక్తస్య సర్వథా ।
 సర్వగ్రన్థప్రహీణస్య పరిదాహో న విద్యతే ॥ ౧॥
 ఉద్యుష్ణతే స్మృతిమన్తో న నికేతే రమన్తే తే ।
 హంసా ఇవ పల్వలం హిత్వా ఓకమోకం జహతి తే ॥ ౨॥
 యేషాం సన్నిచయో నాఽస్తి యే పరిజ్ఞాతభోజనాః ।
 శూన్యతోఽనిమిత్తశ్చ విమోక్షో యేషాం గోచరః ।
 ఆకాశ ఇవ శకుంతానాం గతిస్తేషాం దురన్వయా ॥ ౩॥

యస్యాస్రవాః పరిక్షీణా ఆహారే చ అనిఃస్పృతః ।

శూన్యతోఽనిమిత్తశ్చ విమోక్షో యస్య గోచరః ।

ఆకాశ ఇవ శకుంతానాం పదం తస్య దురన్వయమ్ ॥ ౪॥

యస్యేన్ద్రియాణి శమథం గతాని అశ్వా యథా సారథీనా సుదాన్తాః ।

ప్రహీణమానస్య అనాస్రవస్య దేవా అపి తస్య స్పృహయన్తి తాదృశః ॥ ౫॥

ప్రృథివీసమో న విరుధ్యతే ఇన్ద్రికీలోపమః తాదృక్ సువ్రతః ।

హృద ఇవాపేతకర్దమః సంసారా న భవన్తి తాదృశః ॥ ౬॥

శాన్తం తస్య మనో భవతి వాక్ చ కర్మ చ ।

సమ్యగ్జ్ఞావిముక్తస్య ఉపశాన్తస్య తాదృశః ॥ ౭॥

అశ్రద్ధోఽకృతజ్ఞశ్చ సన్ధిభేదశ్చ యో నరః ।

హతావకాశో వాన్తాశః స వై ఉత్తమ పురుషః ॥ ౮॥

గ్రామే వా యది వాఽఽరణ్యే నిమ్నే వా యది వా స్థలే ।

యత్రార్హన్తో విహరన్తి సా భూమీ రామణీయకా ॥ ౯॥

రమణీయాన్యరణ్యాని యత్ర న రమతే జనః ।

వీతరాగా రంస్యన్తే న తే కామగవేషిణః ॥ ౧౦॥

॥ ఇతి అర్హద్వర్గః సమాప్తః ॥

౮. సహస్రవర్గో అష్టమః

సహస్రమపి చేద్ వాచోఽనర్థపదసంహితా ।

ఏకమర్థపదం శ్రేయో యత్ శ్రుత్వోపశామ్యతి ॥ ౧॥

సహస్రమపి చేద్గథా అనర్థపదసంహితా ।

ఏకం గాథాపదం శ్రేయో యత్ శ్రుత్వోపశామ్యతి ॥ ౨॥

యశ్చ గాథాశతం భాషేతానర్థపదసంహితాః ।

ఏకం ధర్మపదం శ్రేయో యత్ శ్రుత్వోపశామ్యతి ॥ ౩॥

యః సహస్రం సహస్రేణ సంగ్రామే మానుషాన్ జయేత్ ।

ఏకం చ జయేద్ ఆత్మానం స వై సంగ్రామజిదుత్తమః ౪

ఆత్మా హ వై జితః శ్రేయాన్ యా చేయమితరా ప్రజా ।
దాంతాత్మనః పురుషస్య నిత్యం సంయతచారిణః ॥ ౫॥

నైవ దేవో న గన్ధర్వో న మారః సహ బ్రహ్మణా ।
జితం అపజితం కుర్యాత్ తథారూపస్య జన్తోః ॥ ౬ ॥

మాసే మాసే సహస్రేణ యో యజేత శతం సమాన్ ।
ఏకం చ భావితాత్మానం ముహుర్తమపి పూజయేత్ ।
సైవ పుజనా శ్రేయసీ యచ్ఛేద్ వర్షశతం హుతమ్ ॥ ౭॥

యశ్చ వర్షశతం జన్తురగ్నిం పరిచరేత్ వనే ।
ఏకం చ భావితాత్మానం ముహుర్తమపి పూజయేత్ ।
సైవ పూజనా శ్రేయసీ యచ్ఛేత్ వర్షశతం హుతమ్ ॥ ౮॥

యత్ కిఞ్చిద్ ఇష్టం చ హుతం చ లోకే సంవత్సరం యజేత పుణ్యాపేక్షః ।
సర్వమపి తన్న చతుర్భాగమేతి అభివాదనా ఋజుగతేషు శ్రేయసీ ॥ ౯॥

అభివాదనశీలస్య నిత్యం వృద్ధాపచాయినః ।
చత్వారో ధర్మా వర్ధంతే ఆయుర్వర్ణః సుఖం బలమ్ ॥ ౧౦॥

యశ్చ వర్షశతం జీవేత్ దుఃశీలోఽసమాహితః ।
ఏకాహం జీవితం శ్రేయః శీలవతో ధ్యాయినః ॥ ౧౧॥

యశ్చ వర్షశతం జీవేత్ దుష్ప్రుజ్ఞోఽసమాహితః ।
ఏకాహం జీవితం శ్రేయః ప్రజ్ఞావతో ధ్యాయినః ॥ ౧౨॥

యశ్చ వర్షశతం జీవేత్ కుసీదో హీనవీర్యః ।
ఏకాహం జీవితం శ్రేయః వీర్యమారభతో దృఢమ్ ॥ ౧౩॥

యశ్చ వర్షశతం జీవేత్ అపశ్యన్ ఉదయవ్యయం
ఏకాహం జీవితం శ్రేయః పశ్యతః ఉదయవ్యయమ్ ॥ ౧౪॥

యశ్చ వర్షశతం జీవేత్ అపశ్యన్నమృతం పదమ్ ।
ఏకాహం జీవితం శ్రేయః పశ్యతోఽమృతం పదమ్ ॥ ౧౫॥

యశ్చ వర్షశతం జీవేదపశ్యన్ ధర్మముత్తమమ్ ।
ఏకాహం జీవితం శ్రేయః పశ్యతో ధర్మముత్తమమ్ ॥ ౧౬॥

॥ ఇతి సహస్రవర్గః సమాప్తః ॥

౯. పాపవర్గః నవమః

అభిత్వరేత కల్యాణే పాపాత్ చిత్తం నివారయేత్ |

తన్ద్రితం హి కుర్వతః పుణ్యం పాపే రమతే మనః || ౧ ||

పాపం చేత్ పురుషః కుర్యాత్ న తత్ కుర్యాత్ పునః పునః |

న తస్మిన్ ఛన్దం కుర్యాత్ దుఃఖః పాపస్య ఉచ్ఛయః || ౨ ||

పుణ్యం చేత్ పురుషః కుర్యాత్ కుర్యాదేతత్ పునః పునః |

తస్మిన్ ఛన్దం కుర్యాత్ సుఖః పుణ్యస్య ఉచ్ఛయః || ౩ ||

పాపోఽపి పశ్యతి భద్రం యావత్ పాపం న పచ్యతే |

యదా చ పచ్యతే పాపం అథ పాపో పాపాని పశ్యతి || ౪ ||

భద్రోఽపి పశ్యతి పాపం యావత్ భద్రం న పచ్యతే |

యదా చ పచ్యతే భద్రం అథ భద్రాణి పశ్యతి || ౫ ||

మాఽవమన్యేత పాపస్య న మాం తద్ ఆగమిష్యతి |

ఉదబిన్ధునిపాతేన ఉదకుంభోఽపి పూర్వతే |

బాలః పూరయతి పాపం స్తోకం స్తోకమప్యాచిన్వన్ || ౬ ||

మాఽవమన్యేత పుణ్యస్య న మాం తద్ ఆగమిష్యతి |

ఉదబిన్ధునిపాతేన ఉదకుంభోఽపి పూర్వతే |

ధీరః పూరయతి పుణ్యస్య స్తోకం స్తోకమప్యాచిన్వన్ || ౭ ||

వాణిగివ భయం మార్గం అల్పసార్థో మహాధనః |

విషం జీవితుకామ ఇవ పాపాని పరివర్జయేత్ || ౮ ||

పాణౌ చేద్ వ్రణో న స్యాద్ హరేత్ పాణినా విషమ్ |

నాఽవ్రణం విషమన్వేతి నాఽస్తి పాపం అకుర్వతః || ౯ ||

యోఽల్పదుష్టాయ నరాయ దుష్యతి శుద్ధాయ పురుషాయాఽనన్యనాయ |

తమేవ బాలం ప్రత్యేతి పాపం సూక్ష్మో రజః ప్రతివాతమివ ఉప్తమ్ || ౧౦ ||

గర్భమేక ఉత్పద్యవై నిరయం పాపకర్మిణః |

స్వర్గం సుగతయో యాన్తి పరినిర్వాన్త్యనాస్రవాః || ౧౧ ||

నాన్తరీక్షే న సముద్రమధ్యే న పర్వతానాం వివరం ప్రవిశ్య |

న విద్యతే న జగతి ప్రదేశో యత్స్థితో ముచ్యేత పాపకర్మిణః || ౧౨ ||

నాన్తరిక్షే న సముద్రమధ్యే న పర్వతానాం వివరం ప్రవిశ్య |
న విద్యతే స జగతి ప్రదేశో యత్రస్థితం న ప్రసహత మృత్యుః || ౧౩||

|| ఇతి పాపవర్గః సమాప్తః ||

౧౦. దణ్డవర్గః దశమః

సర్వే త్రస్యన్తి దణ్డాత్ సర్వే బిభ్యతి మృత్యోః |
ఆత్మానం ఉపమాం కృత్వా న హన్యాత్ న ఘాతయేత్ || ౧||

సర్వే త్రసయన్తి దణ్డాత్ సర్వేషాం జివితం ప్రియమ్ |
ఆత్మానం ఉపమాం కృత్వా న హన్యాత్ న ఘాతయేత్ || ౨||

సుఖకామాని భూతాని యో దణ్డేన విహినస్తి |
ఆత్మనః సుఖమన్విష్య ప్రేత్య స న లభతే సుఖమ్ || ౩||

సుఖకామాని భూతాని యో దణ్డేన న హినసతి |
ఆత్మనః సుఖమన్విష్య ప్రేత్య స లభతే సుఖమ్ || ౪||

మా వోచః పరుషం కిఞ్చిద్ ఉక్తాః ప్రతివదేయుస్తామ్ |
దుఃఖా హి సంరంభకథా ప్రతిదణ్డాః స్పృశేయుస్తామ్ || ౫||

స చేత్ నేరయసి ఆత్మానం కాన్యముపహతం యథా |
ఏష ప్రాప్తోఽసి నిర్వాణం సంరంభస్తే న విద్యతే || ౬||

యథా దణ్డేన గోపాలో గాః ప్రాజయతి గోచరమ్ |
ఏవం జరా చ మృత్యుశ్చాయుః ప్రాజయతః ప్రాణీనామ్ || ౭||

అథ పాపాని కర్మాణి కుర్వన్ బాలో న బుధ్యతే |
స్వైః కర్మభిః దుర్మేధా అగ్నిదగ్ధ ఇవ తప్యతే || ౮||

యో దణ్డేనాఽదణ్డేషు అప్రదుష్టేషు దుష్యతి |
దశానామన్యతమం స్థానం క్షిప్రమేవ నిగచ్ఛతి || ౯||

వేదనాం పరుషాం జ్ఞానిం శరీరస్య చ భేదనమ్ |
గురుకం వాఽప్యాబాధం చిత్తక్షేపం వా ప్రాప్నుయాత్ || ౧౦||

రాజతో వోపసర్గం అభ్యాఖ్యానం వా దారుణమ్ |
పరిక్షయం వా జ్ఞాతీనాం భోగానాం వా ప్రభిజ్ఞానమ్ || ౧౧||

అథవాఽస్యాగారాణి అగ్నిర్దహతి పావకః ।
 కాయస్య భేదాత్ దుష్పుణ్ణో నిరయం స ఉపపద్యతే ॥ ౧౨॥
 న నగ్నచర్యా న జటా న పజ్కాం నాఽనశనం స్థణ్ణీలశాయికా వా ।
 రజోజలీయం ఉత్కుటికాప్రధానం శోధయన్తి మర్త్యం అవితీర్ణకాంక్షమ్ ॥ ౧౩॥
 అలఙ్కృతశ్చేదపి శమం చరేత్ శాస్తో దాస్తో నియతో బ్రహ్మచారీ ।
 సర్వేషు భూతేషు నిధాయ దణ్డం స బ్రాహ్మణః స శ్రమణః స భిక్షుః ॥ ౧౪॥
 ప్రీనిషేధః పురుషః కశ్చిత్ లోకే విద్యతే ।
 యో నిన్దాం న ప్రబుధ్యతి అశోష్ భద్రః కశామివ ॥ ౧౫॥
 అశోష్ యథా భద్రః కశానివిష్ట ఆతాపినః సంవేగినో భవత ।
 శ్రద్ధయా శీలేన చ వీర్యేణ చ సమాధినా ధర్మవినిశ్చయేన చ ।
 సమ్పన్నవిద్యాచరణాః ప్రతిస్మృతాః ప్రహాస్యథ దుఃఖమిదం అనల్పకమ్ ॥ ౧౬॥
 ఉదకం హి నయన్తి నేతృకాః ఇషుకారా నమయన్తి తేజనమ్ ।
 దారుం నమయన్తి తక్షకా ఆత్మానం దమయన్తి సువ్రతాః ॥ ౧౭॥
 ॥ ఇతి దణ్డవర్గః సమాప్తః ॥

౧౧. జరావర్గ ఏకాదశః

కో ను హాసః క ఆనన్దో నిత్యం ప్రజ్వలితే సతి ।
 అన్దారేణాఽవనధ్ధాః ప్రదీపం న గవేషయథ ॥ ౧॥
 పశ్య చిత్రీకృతం బిమ్బం అరుష్కాయం సముచ్చితమ్ ।
 ఆతురం బహుసంజ్కల్పం యస్య నాఽస్తి ధ్రువం స్థితిః ॥ ౨॥
 పరిజ్జీర్ణమిదం రూపం రోగనీడం ప్రభంగురమ్ ।
 భిద్యతే పూతిసన్దేహో మరణాన్తం హి జివితమ్ ॥ ౩॥
 యానిమాన్యపథ్యాన్యలాబూనీవ శరది ।
 కాపోతకాన్యస్థీని తాని దృష్ట్వా కా రతిః ॥ ౪॥
 అస్థ్నాం నగరం కృతం మాంసతోహితలేపనమ్ ।
 యత్ర జరా చ మృత్యుశ్చ మానో ప్రక్షశ్చావహితః ॥ ౫॥
 జీర్షన్తి వై రాజరథా సుచిత్రా అథ శరీరమపి జరాముపేతి ।
 సతాం చ ధర్మో న జరాముపేతి సన్తో హా వై సద్భయః ప్రవేదయన్తి ॥ ౬॥

అల్పశ్రతోఽయం పురుషో బలీవర్ధ ఇవ జీర్యతి ।
 మాంసాని తస్య వర్ధంతే ప్రజ్ఞా తస్య న వర్ధతే ॥ ౭॥

అనేకజాతిసంసారం సమధావిషం అనివిశమానః ।
 గృహకారకం గవేషయన్ దుఃఖా జాతిః పునః పునః ॥ ౮॥

గృహకారక దృష్టోఽసి పునర్గేహం న కరిష్యసి ।
 సర్వాస్తే పార్శ్వకా భగ్నా గృహకూటం విసంస్కృతమ్ ।
 విసంస్కారగతం చిత్తం తృష్ణానాం క్షయమధ్యగాత్ ॥ ౯॥

అచరిత్వా బ్రహ్మచర్యం అలభ్యా యోవనే ధనమ్ ।
 జీర్ణక్రోశ్చ ఇవ క్షీయన్తే క్షీణమతస్య ఇవ పల్వలే ॥ ౧౦॥

అచరిత్వా బ్రహ్మచర్యం అలభ్యా యోవనే ధనమ్ ।
 శేరతే చాపోఽతిక్షీణా ఇవ పురాణాన్యనుతన్వన్తేః ॥ ౧౧॥

॥ ఇతి జరావర్గః సమాప్తః ॥

౧౨. ఆత్మవర్గః ద్వాదశః

ఆత్మాన చేత్ ప్రియం జాసీయాద్ రక్షేత్తం సురక్షితమ్ ।
 త్రయాణామన్యతమం యామం ప్రతిజాగృయాత్ పణ్ణితః ॥ ౧॥

ఆత్మానమేవ ప్రథమం ప్రతిరూపే నివేశయేత్ ।
 అథాన్యమనుశిష్యాత్ న క్లిశ్యేత్ పణ్ణితః ॥ ౨॥

ఆత్మానం చేత్ తథా కుర్యాత్ యథాఽన్యమనుశాసతి ।
 సుదాన్తో వత దమయేద్ ఆత్మా హి కిల దుర్దమః ॥ ౩॥

ఆత్మా హి ఆత్మనో నాథః కోహి నాథః పరః స్యాత్ ।
 ఆత్మనా హి సుదాన్తేన నాథం లభతే దుర్లభమ్ ॥ ౪॥

ఆత్మనైవ కృతం పాపం ఆత్మజం ఆత్మసంభవమ్ ।
 అభిమథ్నాతి దుర్మేధసం వజ్రమివాశ్మమయం మణిమ్ ॥ ౫॥

యస్యాఽత్యన్తదోఃశీల్యం మాలవా శాలమివాతతమ్ ।
 కరోతి స తథాత్మానం యథైనమిచ్ఛన్తి ద్విషః ॥ ౬॥

సుకరాణ్యసాధూన్యాత్మనోఽహితాని చ ।

యద్వై హితం చ సాధు చ తద్వై పరమదుష్కరమ్ || ౭ ||

యః శాసనమర్హతాం ఆర్యాణాం ధర్మజీవినామ్ |
ప్రతివ్రుశ్యతి దుర్మేధా దృష్టిం నిఃశ్రిత్య పాపికామ్ |
ఫలాని కాష్ఠకన్యేవ ఆత్మహత్యామై ఫుల్లతి || ౮ ||

ఆత్మనైవ కృతం పాపం ఆత్మనా సంక్లిశ్యతి |
ఆత్మనాఽకృతం పాపం ఆత్మనైవ విశుద్ధ్యతి |
శుద్ధయశుద్ధీ ప్రత్యాత్మం నాఽన్యోఽన్యం విశోధయేత్ || ౯ ||
ఆత్మనోఽర్థం పరాధేన బహునాఽపి న హాపయేత్ |
ఆత్మనోఽర్థమభిజ్ఞాయ సదర్థప్రసితః స్యాత్ || ౧౦ ||
|| ఇతి ఆత్మవర్గః సమాప్తః ||

౧౩. లోకవర్గః త్రయోదశః

హీనం ధర్మం న సేవేత ప్రమాదేన న సంవనేత్ |
మిథ్యాదృష్టిం న సేవేత న స్యాత్ లోకవర్ధనః || ౧ ||
ఉత్తిష్ఠేన్న ప్రమాద్యేద్ ధర్మం సుచరితం చరేత్ |
ధర్మచారీ సుఖం శేతేఽస్మిం లోకే పరత్ర చ || ౨ ||
ధర్మం చరేత్ సుచరితం న తం దుశ్చరితం చరేత్ |
ధర్మచారీ సుఖం శేతేఽస్మిం లోకే పరత్ర చ || ౩ ||
యథా బుద్బుదకం పశ్యేత్ యథా పశ్యేత్ మరీచికామ్ |
ఏవం లోకమవేక్షమాణం మృత్యురాజో న పశ్యతి || ౪ ||
ఏన పశ్యతేమం లోకం చిత్రం రాజరథోపమమ్ |
యత్ర బాలా విషీదన్తి నాఽస్తి సజ్జో విజానతామ్ || ౫ ||
యశ్చ పూర్వం ప్రమాద్య పశ్చాత్ స న ప్రమాద్యతి |
స ఇమం లోకం ప్రభాసయతి అభ్రాన్ముక్త ఇవ చన్ద్రమా || ౬ ||
యస్య పాపం కృతం కర్మ కుశలేన పిధీయతే |
స ఇమం లోకం ప్రభాసయతి అభ్రాన్ముక్త ఇవ చన్ద్రమా || ౭ ||
అన్దభూతోఽయం లోకః తనుకోఽత్ర విపశ్యతి |
శకునో జాలముక్త ఇవాలృః స్వర్గాయ గచ్ఛతి || ౮ ||

హంసా ఆదిత్యపథే యాన్తి ఆకాశే యాన్తి ఋద్ధియా ।
 నీయన్తే ధీరా లోకాత్ జిత్వా మారం సవాహినీకమ్ ॥ ౯ ॥

ఏకం ధర్మమతీతస్య మృషావాదినో జన్తోః ।
 వితిర్ణపరలోకస్య నాన్తి పాపమకార్యమ్ ॥ ౧౦ ॥

న వై కదర్యా దేవలోకం వ్రజన్తి బాలా హ వై న ప్రశంసన్తి దానమ్ ।
 ధీరశ్చ దానం అనుమోదమానస్తేనైవ స భవతి సుఖీ పరత్ర ॥ ౧౧ ॥

పృథివ్యా ఏకరాజ్యాత్ స్వర్గస్య గమనాద్ వా ।
 సర్వలోకాన్ ధిపత్త్వాద్ ప్రోత ఆపత్తిఫలం వరమ్ ॥ ౧౨ ॥

॥ ఇతి లోకవర్గః సమాప్తః ॥

౧౪. బుద్ధవర్గః చతుర్థశః

యస్య జితం నావజీయతే జితమస్య న యాతి కశ్చిత్తోకే ।
 తం బుద్ధమనన్తగోచరం అపదం కేన పదేన నేష్యథ ? ॥ ౧ ॥

యస్య జాలినీ విషాత్మికా తృష్ణా నాన్తి కుత్రచిన్నేతుమ్ ।
 తం బుద్ధమనన్తగోచరం అపదం కేన పదేన నేష్యథ ? ॥ ౨ ॥

యే ధ్యాసప్రసృతా ధీరాః నైష్కామ్యోపశమే రతాః ।
 దేవా అపి తేషాం స్పృహయన్తి సంబుద్ధానాం స్మృతిమతామ్ ॥ ౩ ॥

కృచ్ఛో మనుష్యప్రతిలాభః కృచ్ఛం మర్త్యానాం జీవితమ్ ।
 కృచ్ఛం సద్ధర్మశ్రవణం కృచ్ఛో బుద్ధానామ్ ఉత్పాదః ॥ ౪ ॥

సర్వపాపస్యాకరణం కుశలస్యోపసమ్పదా ।
 స్వచిత్తపర్యవదాపనం ఏతద్ బుద్ధానాం శాసనమ్ ॥ ౫ ॥

క్షాన్తిః పరమం తపః తితిక్షా నిర్వాణం పరమం వద్దన్తి బుద్ధాః ।
 నహి ప్రవ్రజితః పరోపఘాతీ శ్రమణో భవతి పరం విహతయన్ ॥ ౬ ॥

అనుపవాదోన్ సుపఘాతః ప్రాతిమోక్షే చ సంవరః ।
 మాత్రాజ్ఞతా చ భక్తే ప్రాన్తం చ శయనాసనమ్ ।
 అధిచిత్తే వాయోగః ఏతద్ బుద్ధానాం శాసనమ్ ॥ ౭ ॥

న కార్దాపణవర్షేణ తృప్తిః కామేషు విద్యతే ।

అల్పస్వాదా దుఃఖాః కామా ఇతి విజ్ఞాయ పణ్డితః ॥ ౮॥

అపి దివ్యేషు కామేషు రతిం స నాఽధిగచ్ఛతి ।

తృష్ణాక్షయరతో భవతి సమ్యక్సంబుద్ధశ్రావకః ॥ ౯॥

బహు వై శరణం యన్తి పర్వాతాంశ్చ వనాని చ ।

ఆరామవృక్షవైత్యాని మనుష్యా భయతర్జితాః ॥ ౧౦॥

నైతత్ ఖలు శరణం క్షేమం నైతత్ శరణముత్తమమ్ ।

నైతత్ శరణమాగమ్య సర్వదుఃఖాత్ప్రముచ్యతే ॥ ౧౧॥

యశ్చ బుద్ధం చ ధర్మం చ సంఘం న్చ శరణం గతః ।

చత్వారి ఆర్యసత్యాని సమ్యక్ ప్రజ్ఞయా పశ్యతి ॥ ౧౨॥

దుఃఖం దుఃఖసముత్పాదం దుఃఖస్య చాతిక్రమమ్ ।

ఆర్యాష్టాంగీకం మార్గం దుఃఖోపశమగామినమ్ ॥ ౧౩॥

ఏతత్ ఖలు శరణం క్షేమం ఏతత్ శరణముత్తమమ్ ।

ఏతత్ శరణమాగమ్య సర్వదుఃఖాత్ ప్రముచ్యతే ॥ ౧౪॥

దుర్లభః పురుషాజానేయో స స సర్వత్ర జాయతే ।

యత్ర స జాయతే ధీరస్తత్కులం సుఖమేధతే ॥ ౧౫॥

సుఖో బుద్ధానాం ఉత్పాదః సుఖా సద్ధర్మ-దేశినా ।

సుఖా సంఘస్య సామగ్రీ సమగ్రాణాం తపః సుఖమ్ ॥ ౧౬॥

పూజార్హాన్ పూజయతో బుద్ధాన్ యది వా శ్రావకాన్ ।

ప్రపిచ్ఛసమితిక్రాంతాన్ తీర్ణశోకపరిద్రవాన్ ॥ ౧౭॥

తాన్ తాదృశాన్ పూజయతో నిర్వృతాన్ అకుతోభయాన్ ।

న శక్యం పుణ్యం సంఖ్యాతుం ఏవమాత్మమపి కేనచిత్ ॥ ౧౮॥

ఇతి బుద్ధవర్గః సమాప్తః

౧౫. సుఖవర్గః పిచ్ఛదశః

సుసుఖం వత జీవామో వైరిష్వవైరిణః ।

వైరిషు మనుష్యేషు విహరామోఽవైరిణః ॥ ౧॥

సుసుఖం వత జీవామ ఆతురేషు అనాతురాః ।

ఆతురేషు మనుష్యేషు విహరామోఽనాతురాః ॥ ౨॥

సుసుఖం వత జీవామ ఉత్సుకేషు అనుత్సుకాః ।

ఉత్సుకేషు మనుష్యేషు విహరామ అనుత్సుకాః ॥ ౩॥

సుసుఖం వత జీవామో యేషాం నో నాఽస్తి కిఞ్చన ।

ప్రీతిభిక్ష్యా భవిష్యామః దేవా ఆభాస్వరా యథా ॥ ౪॥

జయో వైరం ప్రసూతే దుఃఖం శేతే పరాజితః ।

ఉపశాస్తః సుఖం శేనే హిత్వా జయపరాజయౌ ॥ ౫॥

నాఽస్తి రాగసమోఽగ్నిః నాఽస్తి ద్వేషసమః కలిః ।

నాసతి స్కన్ధసదృశాని దుఃఖాః నాఽస్తి శాన్తిపరం సుఖమ్ ॥ ౬॥

జిఘత్సా పరమో రోగః సంస్కారః పరమం దుఃఖమ్ ।

ఏతద్ జ్ఞాత్వా యథాభూతం నిర్వాణం పరమం సుఖమ్ ॥ ౭॥

ఆరోగ్యం పరమో లాభః సన్తుష్టిః పరమం ధనమ్ ।

విశ్వాసః పరమా జ్ఞాతిః నిర్వాణం పరమం సుఖమ్ ॥ ౮॥

ప్రవివేకరసం పీత్వా రసం ఉపశమస్య చ ।

నిర్దరో భవతి నిష్పాపో ధర్మ ప్రీతిరసం పిబన్ ॥ ౯॥

సాధు దర్శనమార్యాణాం సన్నివాసః సదా సుఖః ।

అదర్శనేన బాలానాం నిత్యమేవ సుఖీ స్యాత్ ॥ ౧౦॥

బాలసంగతచారీ హి దీర్ఘమధానం శోచతి ।

దుఃఖో బాలైః సంవాసోఽమిత్రేణైవ సర్వదా ।

ధీరశ్చ సుఖసంవాసో జ్ఞాతీనామివ సమాగమః ॥ ౧౧॥

తస్మాద్ధి ధీరం చ ప్రాజ్ఞం చ బహుశ్రుతం చ ధుర్యశీలం వ్రతవన్తమార్యమ్

।

తం తాదృశం సత్పురుషం సుమేధసం భజేత నక్షత్రపథమివ చన్దమాః ॥

౧౨॥

॥ ఇతి సుఖవర్గః సమాప్తః ॥

అయోగే యుజ్జ్ఞాన్నాత్మానం యోగే చాయోజయన్ |
 అర్థం హిత్వా ప్రియగ్రాహీ స్పృహయేదాత్మానుయోగినమ్ || ౧||
 మా ప్రియైః సమాగచ్ఛ అప్రియైః కదాచన
 ప్రియాణామ్ అదర్శనం దుఃఖం అప్రియాణాం చ దర్శనమ్ || ౨||
 తస్మాత్ ప్రియం న కుర్యాత్ ప్రియాపాయో హి పాపకః |
 గ్రన్థాః తేషాం న విద్యన్తే యేషాం నాఽస్తి ప్రియాప్రియమ్ || 3||
 ప్రియతో జాయతే శోకః ప్రియతో జాయతే భయమ్ |
 ప్రియతో విప్రముక్తస్య నాఽస్తి శోకః కుతో భయమ్ || ౪||
 ప్రేమతో జాయతే శోకః ప్రేమతో జాయతే భయమ్ |
 ప్రేమతో విప్రముక్తస్య నాఽస్తి శోకః కుతో భయమ్ || ౫||
 రత్యా జాయతే శోకో రత్యా జాయతే భయమ్ |
 రత్యా విప్రముక్తస్య నాఽస్తి శోకః కుతో భయమ్ || ౬||
 కామతో జాయతే శోకః కామతో జాయతే భయమ్ |
 కామతో విప్రముక్తస్య నాఽస్తి శోకః కుతో భయమ్ || ౭||
 తృష్ణాయా జాయతే శోకః తృష్ణాయా జాయతే భయమ్ |
 తృష్ణాయా విప్రముక్తస్య నాఽస్తి శోకః కుతో భయమ్ || ౮||
 శీలదర్శనసమృన్నం ధర్మిష్ఠం సత్యవాదినమ్ |
 ఆత్మనః కర్మ కుర్వాణం తం జనః కురుతే ప్రియమ్ || ౯||
 ఛన్దజాతోఽనాఖ్యాతే మనసా చ స్ఫురితః స్యాత్ |
 కామేషు చాఽప్రతిబద్ధచిత్త ఊర్ధ్వస్రోతా ఇత్యుచ్యతే || ౧౦||
 చిరప్రవాసినం పురుషం దూరతః స్వస్త్యాగతమ్ |
 జ్ఞాతిమిత్రాణి సుహృదశ్చాఽభినన్దన్త్యాగతమ్ || ౧౧||
 తథైవ కృతపుణ్యమపి అస్మాల్లోకాత్పరం గతమ్ |
 పుణ్యాని ప్రతిగృహ్యన్తి ప్రియం జ్ఞాతిభివాగతమ్ || ౧౨||
 || ఇతి ప్రియవర్గః సమాప్తః ||

౧౭. క్రోధవర్గః సప్తదశః

క్రోధం జహ్యద్ విప్రజహ్యత్ మానం సంయోజనం సర్వమతిక్రమేత |
తం నామ-రూపయోరసజ్యమానం అకించనం నాఽనుపతన్తి దుఃఖాని || ౧||

యో వై ఉత్పతితం క్రోధం రథం భ్రాస్తమివ ధారయేత్ |
తమహం సారథీం బ్రవీమి రశ్మిగ్రాహ ఇతరో జనః || ౨||

అక్రోధేన జయేత్ క్రోధం అసాధుం సాధునా జయేత్ |
జయేత్ కదర్థం దానేన జయేత్ సత్యేనాఽలీకవాదినమ్ || ౩||

సత్యం భణేన్న క్రుధ్యేత్ దద్యాదల్పేఽపి యాచితః |
ఏతైస్త్రిభిః స్థానైః గచ్ఛేద్ దేవానామన్తికే || ౪||

అహింసకా యే మునయో నిత్యం కాయేన సంవృతాః |
తే యన్తి అచ్యుతం స్థానం యత్ర గత్వా న శోచన్తి || ౫||

సదా జాగ్రతాం అహోరాత్రం అనుశిక్షమాణానామ్ |
నిర్వాణం అధిముక్తానాం అస్తం గచ్ఛన్తి ఆస్రవాః || ౬||

పురణమేతద్ అతుల ! సైతద్ అద్యతనమేవ |
నిన్దన్తి తుష్టిమాసీనం నిన్దన్తి బహుభాణీనమ్ |
మితభాణీనమపి నిన్దన్తి నాఽస్తి లోకేఽనిన్దితః || ౭||

న చాఽభూత్ న భవిష్యతి న చైతహిం విద్యతే |
ఏకాన్తం నిన్దితః పురుషః ఏకాన్తం వా ప్రశంసితః || ౮||

యశ్చేద్ విజ్ఞాః ప్రశంసన్తి అనువిచ్య శ్వః శ్వః |
అచ్ఛిద్రవృత్తిం మేధావినం ప్రజ్ఞాశీలసమాహితమ్ || ౯||

నిష్కం జంబూనదస్యేవ కస్తం నిన్దితుమర్హతి |
దేవా అపి తం ప్రశంసన్తి బ్రహ్మణాఽపి ప్రశంసితః || ౧౦||

కాయప్రకోపం రక్షేత్ కాయేన సంవృతః స్యాత్ |
కాయదుశ్చరితం హిత్వా కాయేన సుచరితం చరేత్ || ౧౧||

వచః ప్రకోపం రక్షేద్ వాచా సంవృతః స్యాత్ |
వచో దుశ్చరితం హిత్వా వాచా సుచరితం చరేత్ || ౧౨||

మనః ప్రకోపం రక్షేద్ మనసా సంవృతః స్యాత్ |
మనోదుశ్చరితం హిత్వా మనసా సుచరితం చరేత్ || ౧౩||

కాయేన సంవృతా ధీరా అథ వాచా సంవృతాః |

మనసా సంవృతా ధీరా తే వై సుపరిసంవృతాః ॥ ౧౪ ॥

॥ ఇతి క్రోధవర్గః సమాప్తః ॥

౧౮. మలవర్గోష్ఠాదశః

పాణుపలాసమివేదానీమసి యమపురుషోఽపి చత్వాం ఉపస్థితాః ।
ఉద్యోగముఖే చ తిష్ఠసి పాథేయమపి చ తే న విద్యతే ॥ ౧ ॥

స కురు ద్వీపమాత్మనః క్షిప్రం వ్యాయచ్చస్వ పణితో భవ ।
నిర్ధూతమలోఽనగ్గణో దివ్యాం ఆర్యభూమిం ఏష్యసి ॥ ౨ ॥

ఉపనీతవయా ఇదనీమసి సమ్ప్రయాతోఽసి యమస్యాన్తికే ।
వాసోఽపి చ తే నాఽస్తి అన్తరా పాథేయమపి చ తే న విద్యతే ॥ ౩ ॥

స కురు ద్వీపమాత్మనః క్షిప్రం వ్యాయచ్చస్వ పణితో భవ ।
నిర్ధూతమలోఽనగ్గణో న పునర్జాతిజరే ఉపేష్యసి ॥ ౪ ॥

అనుపూర్వేణ మేధావీ స్తోకం స్తోకం క్షణే క్షణే ।
కర్మారో రజతస్యేవ నిర్ధమేత్ మలమాత్మనః ॥ ౫ ॥

అయస ఇవ మలం సముత్థితం తస్మాద్ ఉత్థాయ తదేవ ఖాదతి ।
ఏవం అతిధావనచారిణం స్వాని కర్మాణి నయన్తి దుర్గతిమ్ ॥ ౬ ॥

అస్వాధ్యాయమలా మన్త్రా అనుత్థానమలా గృహా ।
మలం వర్ణస్య కౌసీద్యం ప్రమాదో రక్షతో మలమ్ ॥ ౭ ॥

మలం స్త్రియా దుశ్చరితం మాత్సర్యం దదతో మలమ్ ।
మలం వై పాపకా ధర్మా అస్మిన్ లోకే పరత్ర చ ॥ ౮ ॥

తతో మలం మలతరం అవిద్యా పరమం మలమ్ ।
ఏతత్ మలం ప్రహాయ నిర్మలా భవత భిక్షవః ॥ ౯ ॥

సుజీవితం అహ్రీకేణ కాకశూరేణ ధ్వంసినా ।
ప్రస్కన్దినా ప్రగల్భేన సంక్లిష్టేన జీవితమ్ ॥ ౧౦ ॥

హ్రీమతా చ దురీవితం నిత్యం శూచిగవేషిణా ।
అలీనేనాఽప్రగల్భేన శుద్ధాజీవేన పశ్యతా ॥ ౧౧ ॥

యః ప్రాణమతిపాతయతి మృషావాదం చ భాషతే ।

లోకేఽదత్తమాదత్తే పరదారాంశ్చ గచ్ఛతి || ౧౨||

సురామైరేయపానం చ యో నరోఽనుయునక్తి |

ఇహైవమేష లోకే మూలం ఖనత్యాత్మనః || ౧౩||

ఏవం భో పురుష ! జానీహి పాపధర్మాణోఽసంయతాన్ |

మా త్వాం లోభోఽధర్మశ్చ చిరం దుఃఖాయ రన్ధేరన్ || ౧౪||

దదాతి వై యథాశ్రద్ధం యథా ప్రసాదనం జనః |

తత్ర యో మూకో భవతి పరేషాం పానభోజనే |

న స దివా వా రాత్రౌ వా సమాధిం అధిగచ్ఛతి || ౧౫||

యస్య చ తత్ సముచ్చిన్నం మూలఘాతం సముద్ధతమ్ |

స వై దివా వా రాత్రౌ వా సమాధిం అధిగచ్ఛతి || ౧౬||

నాఽస్తి రాగసమోఽగ్నిః నాఽస్తి ద్వేషసమో గ్రాహః |

నాఽస్తి మోహసమం జాలం నాఽస్తి తృష్ణా సమా నదీ || ౧౭||

సుదర్శం వద్యమన్యేషాం ఆత్మనః పునర్దుర్దశమ్ |

పరేషాం హి స వద్యాని అవపుణాతి యథాతుషమ్ |

ఆత్మనః పునః ఛాదయతి కలిమివ కితవాత్ శరః || ౧౮||

పరవద్యాఽనుదర్శినో నిత్యం ఉద్ధ్యానసంజ్ఞనః |

ఆస్రవాస్తస్య వర్ధన్తే ఆరాద్ స ఆస్రవక్షయాత్ || ౧౯||

ఆకాశే చ పదం నాఽస్తి శ్రమణో నాఽస్తి బహిః |

ప్రపఞ్చాఽభిరతాః ప్రజా నిష్ప్రపఞ్చాస్తథాగతాః || ౨౦||

ఆకాశే చ పదం నాఽస్తి శ్రమణో నాఽస్తి బహిః |

సంస్కారాః శాశ్వతా న సన్తి నాఽస్తి బుద్ధానామిజ్జీతమ్ || ౨౧||

|| ఇతి మలవర్గః సమాప్తః ||

౧౯. ధర్మష్టవర్గః ఏకోనవింశః

న తేన భవతి ధర్మస్థో యేనార్థం సహసా నయేత్ |

యశ్చాఽర్థం అనర్థం చ ఉభౌ నిశ్చినుయాత్ పణ్ణితః || ౧||

అసాహసేన ధర్మేణ సమేన నయతే పరాన్ |

ధర్మేణ గుప్తో మేధావీ ధర్మస్థ ఇత్యుచ్యతే || ౨||
 న తావతా పణ్ణితో భవతి యావతా బహు భాషతే |
 క్షేమీ అపైరీ అభయః పణ్ణిత ఇత్యుచ్యతే || ౩||
 న తావతా ధర్మధరో యావతా బహు భాషతే |
 యశ్చాల్పమ౭పి శ్రుత్వా ధర్మం కాయేన పశ్యతి |
 స వై ధర్మధరో భవతి యో ధర్మం న ప్రమాద్యతి || ౪||
 న తేన స్థవిరో భవతి యేనా౭స్య పలితం శిరః |
 పరిపక్యం వయస్తస్య మోఘజీర్ణ ఇత్యుచ్యతే || ౫||
 యస్మిన్ సత్యం చ ధర్మశ్చాహింసా సంయమో దమః |
 స వై వాస్తవతో ధీరః స్థవిర ఇతుచ్యతే || ౬||
 న వాక్ కరణమాత్రేణ వర్ణపుష్కలతయా వా |
 సాధురూపో నరో భవతి ఈర్ష్యకో మత్సరీ శరః || ౭||
 యస్య చైతత్ సముచ్చిన్నం మూలఘాతం సముద్ధతమ్ |
 స వాస్తదోషో మేధావీ సాధురూప ఇత్యుచ్యతే || ౮||
 న ముణ్ణికేన శ్రమణో౭వ్రతో౭లీకం భణన్ |
 ఇచ్ఛాలాభసమాపన్నః శ్రమణః కిం భవిష్యతి || ౯||
 యశ్చ శమయతి పాపాని అణూని స్థూలాని సర్వశః |
 శమితత్వాద్ధి పాపానాం శ్రమణ ఇతుచ్యతే || ౧౦||
 న తావతా భిక్షుర్భవతి యావతా భిక్షతే పరాన్ |
 విశ్వం ధర్మం సమాదాయ భిక్షుర్భవతి న తావతా || ౧౧||
 య ఇహ పుణ్యం చ పాపం చ వాహయిత్వా బ్రహ్మచర్యవాన్ |
 సంఖ్యాం లోకే చరతి స వై భిక్షురిత్యుచ్యతే || ౧౨||
 న మోనేన మునిర్భవతి మూఢరూపో౭విద్వాన్ |
 యశ్చ తులామివ ప్రగృహ్య వరమాదాయ పణ్ణితః || ౧౩||
 పాపాని పరివర్ణయతి స మునిస్తేన స మునిః |
 యో మనుత ఉభో లోకౌ మునిస్తేన ప్రోచ్యతే || ౧౪||
 న తేనా౭౭ర్యో భవతి యేన ప్రాణాన్ హింసన్తి |

అహింసయా సర్వప్రాణానాం ఆర్య ఇతి ప్రోచ్యతే || ౧౫ ||

న శీలవ్రతమాత్రేణ బాహుశ్రుత్వేన వా పునః |

అథవా సమాధిలాభేన వివిచ్య శయనేన వా || ౧౬ ||

స్పృశామి నైష్కర్మ్యసుఖం అపృథగ్జనసేవితమ్ |

భిక్షో విశ్వాసం మా పాదీః అప్రాప్త ఆస్రవక్షయమ్ || ౨౧ ||

|| ఇతి ధర్మస్థవర్గః సమాప్తః ||

౨౦. మార్గవర్గః వింశః

మార్గాణామష్టాఙ్గికః శ్రేష్ఠః సత్యానాం చత్వారి పదాని |

విరాగః శ్రేష్ఠో ధర్మాణాం ద్విపదానాం చ చక్షుష్మాన్ || ౧ ||

ఏష వో మార్గో నాఽస్త్వనోఽయో దర్శనస్య విశుద్ధయే |

ఏతం హి యూయం ప్రతిపద్యధ్వం మారస్యైష ప్రమోహనః || ౨ ||

ఏతం హి యూయం ప్రతిపన్నా దుఃఖస్యాన్తం కరిష్యథ |

ఆఖ్యాతో వై మయా మార్గః ఆజ్ఞాయ శల్య-సంస్థానమ్ || ౩ ||

యుష్మాభిః కార్యం ఆతప్యం ఆఖ్యాతారస్తథాగతాః |

ప్రతిపన్నాః ప్రమోక్ష్యన్తే ధ్యాయినో మారబన్ధనాత్ || ౪ ||

సర్వే సంస్కారా అనిత్యా ఇతి యదా ప్రజ్ఞయా పశ్యతి |

అథ నిర్విన్దతి దుఃఖాని ఏష మార్గో విశుద్ధయే || ౫ ||

సర్వే సంస్కారా దుఃఖా ఇతి యదా ప్రజ్ఞయా పశ్యతి |

అథ నిర్విన్దతి దుఃఖాని ఏష మార్గో విశుద్ధయే || ౬ ||

సర్వే ధర్మా అనాత్మాన ఇతి యదా ప్రజ్ఞయా పశ్యతి |

అథ నిర్విన్దతి దుఃఖాని ఏష మార్గో విశుద్ధయే || ౭ ||

ఉత్థానకాలేఽనుత్తిష్ఠన్ యువా బలి ఆలస్యముపేతః |

సంసన్న-సంకల్ప-మనాః కుసీదః ప్రజ్ఞయా మార్గం అలసో న వన్దతి || ౮ ||

వాచాఽనురక్షీ మనసా సుసంకృతః కాయేన చాఽకుశలం న కుర్యాత్ |

ఏతాన్ త్రీన్ కర్మపథాన్ విశోధయేత్ ఆరాధయేత్ మార్గం ఋషిప్రవేదితమ్ || ౯ ||

యోగాద్ వై జాయతే భూరి అయోగాద్ భూరిసంక్షయః |

ఏతం ద్వేషధాపథం జ్ఞాత్వా భవాయ విభవాయ చ |
 తథాఽఽత్మానం నివేశయేద్ యథాభూరి ప్రవర్ధతే || ౧౦||
 వనం ఛిన్ది మా వృక్షం వనతో జాయతే భయమ్ |
 ఛిత్వా వనం చ వనథం చ నిర్వనా భవథ భిక్షవః || ౧౧||
 యావద్ధి వనథో న ఛిద్యతేఽణుమాత్రోఽపి నరస్య నారీషు |
 ప్రతిబద్ధమనాః ను తావత్ స వత్సః క్షీరప ఇవ మాతరి || ౧౨||
 ఉచ్చిన్ది స్నేహమాత్మనః కుముదం శారదీకమివ పాణినా |
 శాన్తిమార్గమేవ బృంహాయ నిర్వాణం సుగతేన దేశితమ్ || ౧౩||
 ఇహ వర్షాసు వసిష్యామి ఇహ హేమన్ద్రీష్మయోః |
 ఇతి బాలో విచిన్తయతి అన్తరాయం న బుధ్యతే || ౧౪||
 తం పుత్ర-పశు-సమ్మతం వ్యాసక్తమనసం నరమ్ |
 సుప్తం గ్రామం మహాఘ ఇవ మృత్యురాదాయ గచ్ఛతి || ౧౫||
 న సన్ది పుత్రాస్త్రాణాయ న పితా నాఽపి బాన్ధవాః |
 అన్తకేనాధిపన్నస్య నాఽన్తి జ్ఞాతిషు త్రాణతా || ౧౬||
 ఏతమర్థవశం జ్ఞాత్వా పణ్ణితో శీలసంవృతః |
 నిర్వాణగమనం మార్గం క్షిప్రమేవ విశోధయేత్ || ౧౭||
 || ఇతి మార్గవర్గః సమాప్తః ||

౨౧. ప్రకీర్ణకవర్గః ఏకవింశః

మాత్రాసుఖపరిత్యాగాత్ పశ్యేచ్ఛేత్ విపులం సుఖమ్ |
 త్యజేన్మాత్రాసుఖం ధీరః సమ్పశ్యన్ విపులం సుఖమ్ || ౧||
 పరదుఃఖోపాదానేన య ఆత్మనః సుఖమిచ్ఛతి |
 వైరసంసర్గసంస్పృష్టో వైరాత్ స న ప్రముచ్యతే || ౨||
 యద్ధి కృత్యం అపవిద్ధం అకృత్యం పునః కురుః |
 ఉన్మలానాం ప్రమత్తానాం తేషాం వర్ధంత ఆస్రవాః || ౩||
 యేషాంఞ్చ సుసమారభ్యా నిత్యం కాయగతా స్మృతిః |
 అకృత్యం తే న నేవన్తే కృత్యే సాతత్యకారిణః |

సతాం సమ్ప్రజానానాం అస్తం గచ్ఛన్త్యాస్తవాః ॥ ౪ ॥
 మాతరం పితరం హత్వా రాజానౌ ద్వా చ క్షత్రియా ।
 రాష్ట్రం సౌఽనుచరం హత్వాఽనఘో యాతి బ్రాహ్మణః ॥ ౫ ॥
 మాతరం పితరం హత్వా రాజానౌ ద్వా చ శ్రోత్రియా ।
 వ్యాఘ్రపంచమం హత్వాఽనఘో యాతి బ్రాహ్మణః ॥ ౬ ॥
 సుప్రబుద్ధం ప్రబుధ్యన్తే సదా గౌతమశ్రావకాః ।
 యేషాం దివా చ రాత్రౌ చ నిత్యం బుద్ధగతా స్మృతిః ॥ ౭ ॥
 సుప్రబుద్ధా ప్రబుధ్యన్తే సదా గౌతమశ్రావకాః ।
 యేషాం దివా చ రాత్రౌ చ నిత్యం ధర్మగతా స్మృతిః ॥ ౮ ॥
 సుప్రబుద్ధాః ప్రబుధ్యన్తే సదా గౌతమశ్రావకాః ।
 యేషాం దివా చ రాత్రౌ చ నిత్యం సంఘగతా స్మృతిః ॥ ౯ ॥
 సుప్రబుద్ధా ప్రబుధ్యన్తే సదా గౌతమశ్రావకాః ।
 యేషాం దివా చ రాత్రౌ చ నిత్యం కాయగతా స్మృతిః ॥ ౧౦ ॥
 సుప్రబుద్ధాః ప్రబుధ్యన్తే సదా గౌతమశ్రావకాః ।
 యేషాం దివా చ రాత్రౌ చ అహింసాయాం రతం మనః ॥ ౧౧ ॥
 సుప్రబుద్ధాః ప్రబుధ్యన్తే సదా గౌతమశ్రావకాః ।
 యేషాం దివా చ రాత్రౌ చ భావనాయాం రతం మనః ॥ ౧౨ ॥
 దుష్ప్రవ్రజ్ఞ్యాం దురభిరామం దురావాసం గృహం దుఃఖమ్ ।
 దుఖోఽసమానసంవాసో దుఃఖాఽనుపతితోఽధ్వగః ।
 తస్మాన్న చాఽధ్వగః స్యాన్న చ దుఃఖానుపతితః స్యాత్ ॥ ౧౩ ॥
 శ్రద్ధః శీలేన సమ్ప్రన్నో యశోభోగసమర్పితః ।
 యం యం ప్రదేశం భజతే తత్ర తత్రైవ పూజితః ॥ ౧౪ ॥
 దూరే సన్తః ప్రకాశన్తే హిమవన్త ఇవ పర్వతాః ।
 అసన్తోఽత్ర న దృశ్యన్తే రాత్రిక్షిప్తా యథా శరాః ॥ ౧౫ ॥
 ఏకాసన ఏకశయ్య ఏకశ్చరన్నతస్త్రితః ।
 ఏకో దమయన్నాత్మానం వనాన్తే రతః స్యాత్ ॥ ౧౬ ॥
 ॥ ఇతి ప్రకీర్ణకవర్గః సమాప్తః ॥

౨౨. నిరయవర్గో ద్వావింశః

అభూతవాదీ నిరయముపేతి యో వాఽపి కృత్వా న కరోమి తి చాహా ।
ఉభావపి తౌ ప్రేక్ష్య సమా భవతో నిహినకర్మాణాః మనుజౌః పరత్ర ॥ ౧॥

కాషాయకణ్ఠా బహవః పాపధర్మా అసంయతాః ।
పాపాః పాపైః కర్మభిర్నిరయం తే ఉత్పద్యంతే ॥ ౨॥

శ్రేయాన్ అయోగోలో భుక్తస్తప్తోఽగ్నిశిఖోపమ ।
యచ్ఛేద్ భుజ్జీత దుఃశిలో రాష్ట్రపిండం అసంయతః ॥ ౩॥

చత్వారి స్థానాని నరః ప్రమత్తః ఆపద్యతే పరదారోపనేపి ।
అపుణ్యలాభం న నికామశయాం నిన్దాం తృతీయాం నిరయం చతుర్థమ్ ॥ ౪॥

అపుణ్యలాభశ్చ గతిశ్చ పాపికా భీతస్య భీతయా రతిశ్చ స్తోకికా ।
రాజా చ దణ్డం గురుకం ప్రణయతి తస్మాత్ నరో పరదారాన్ న నేవేత్ ॥ ౫॥

కుశో యథా దుర్గహితో హస్తమేవాఽనుకృన్వతి ।
శ్రామణ్యం దుష్పరామృష్టం నిరయాయోపకర్షతి ॥ ౬॥

యత్ కిఞ్చిత్ శిథిలం కర్మ సంక్లిష్టం చ యద్ వ్రతమ్ ।
సంకృచ్ఛ్చిం బ్రహ్మచర్యం న తద్ భవతి మహత్ఫలమ్ ॥ ౭॥

కుర్యాచ్ఛేత్ కురీష్వతైతద్ దృఢమేతత్ పరాక్రమేత ।
శిథిలో హి పరివ్రాజకో భూయ ఆకిరతే రజః ॥ ౮॥

అకృతం దుష్కృతం శ్రేయః పశ్చాత్ తపతి దుష్కృతమ్ ।
కృతం చ సుకృతం శ్రేయో యత్ కృత్వా నాఽనుతప్యతే ॥ ౯॥

నగరం యథా ప్రత్యస్తం గుప్తం సాస్త్రరాభ్యాం
ఏవం గోపయేదాత్మానం క్షణం వై మా ఉపాతిగాః ।
క్షణాఽతీతా హి శోచన్తి నిరయే సమర్పితాః ॥ ౧౦॥

అలజ్జితా యే లజ్జన్తే లజ్జిత యే న లజ్జన్తే ।
మిథ్యాదృష్టి సమాదానా సత్త్వా గచ్ఛన్తి దుర్గతిమ్ ॥ ౧౧॥

అభయే చ భయదర్శినో భయే చాభయదర్శినః ।
మిథ్యాదృష్టినమాదానాః సత్త్వా గచ్ఛన్తి దుర్గతిమ్ ॥ ౧౨॥

అవద్యే వద్యమతయో వద్యే చాఽవద్యదర్శినః ।

మిథ్యాదృష్టినమాదానాః సత్త్వా గచ్ఛన్తి దుర్గతిమ్ || ౧౩||

వద్యం చ వద్యతో జ్ఞాత్వాఽవద్యం చావద్యతః |

సమ్యగ్దృష్టినమాదానాః సత్త్వా గచ్ఛన్తి సుగతిమ్ || ౧౪||

|| ఇత్ నిరయవర్గః సమాప్తః ||

౨౩. నాగవర్గః త్రయోవింశః

అహం నాగ ఇవ సంగ్రామే చాపతః పతితం శరమ్ |

అతివాక్యం తితిక్షిష్యే దుఃస్థిలా హి బహుజనాః || ౧||

దాన్తం నయన్తి సమితిం దాన్తం రాజాఽభిరోహతి |

దాన్తః శ్రేష్ఠా మనుష్యేషు యోతివాక్యం తితిక్షనే || ౨||

వరమశ్వతరా దాన్తా ఆజాసీయాశ్చ సిన్ధవః |

కుజ్జారాశ్చ మహానాగా ఆత్మదాన్తస్తతో వరమ్ || ౩||

న హి ఏతైర్వానైః గచ్ఛేదగతాం దిశమ్ |

యథాఽఽతృనా సుదాన్తేన దాన్తో దాన్తేన గచ్ఛతి || ౪||

ధనపాలకో నామ కుజ్జారః కటకప్రభేదనో దుర్నివార్యః |

బద్ధః కవలం న భుంక్తే స్మరతి నాగవనస్య కుజ్జారః || ౫||

మృద్ధో యదా భవతి మహాఘనశ్చ నిద్రాయితః సపరివర్తశాయీ |

మహావరాహ ఇవ నివాపపుష్టః పునః పునః గర్భముపైతి మన్థః || ౬||

ఇదం పురా చిత్తమచరత్ చారికాం యథేచ్ఛం యథాకామం యథాసుఖమ్ |

తదద్యాఽహం నిగ్రహిష్యామి యోనిశో హస్తినం ప్రభిన్నమివాఙ్కశ్రాహః || ౭||

అప్రమాదరతా భవత స్వచిత్తమనురక్షత |

దుర్గాదుద్ధరతాఽఽత్మానం పజ్జే సక్త ఇవ కుజ్జారః || ౮||

స చేత్ లభేత నిపక్వం సహాయం సార్థం చరన్తం సాధువిహారిణం ధీరమ్ |

అభిభూయ సర్వాన్ పరిశ్రయాన్ చరేత్ తేనాఽఽత్తమనాః స్మృతిమాన్ || ౯||

స చేత్ లభేత నిపక్వం సహాయం సార్థం చరన్తం సాధువిహారిణం ధీరమ్ |

రాజేవ రాష్ట్రం విజితం ప్రహాయ ఏకశ్చరేత్ మాతఙ్గోఽరణ్య ఇవ నాగః || ౧౦||

ఏకస్య చరితం శ్రేయో నాఽస్తి బాలే సహాయతా |

ఏకశ్చరేన్న చ పాపాని కుర్యాద్ అల్పేత్సుకో మాతంగోఽరణ్య ఇవ నాగః ॥ ౧౧॥

ఆర్థే జాతే సుఖాః సహాయాః తుష్టిః సుఖా యా యేతరోతరేణ ।

పుణ్యం సుఖం జీవితసంక్షయే సర్వస్య దుఃఖస్య సుఖం ప్రహాణమ్ ॥ ౧౨॥

సుఖా మాత్రీయతా లోకేఽథ పిత్రీయతా సుఖా

సుఖా శ్రమణతా లోకేఽథ బ్రాహ్మణతా సుఖా ॥ ౧౩॥

సుఖం యావద్ జరాం శీలం సుఖా శ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితా ।

సుఖః ప్రజ్ఞాయాః ప్రతిలాభః పాపానాం అకరణం సుఖమ్ ॥ ౧౪॥

॥ ఇతి నాగవర్గః సమాప్తః ॥

౨౪. తృష్ణావర్గః చతుర్వింశః

మనుజస్య ప్రమత్తచారిణః తృష్ణా వర్ధతే మాలువేవ ।

స ప్రవతేఽహరహాః ఫలమిచ్ఛన్ ఇవ వనే వానరః ॥ ౧॥

యం ఏషా సాహాయతి జన్మినీ తృష్ణా లోకే విషాత్మికా ।

శోకాస్తస్య ప్రవర్ధన్తేఽభివర్ధమానం వీరణమ్ ॥ ౨॥

యశ్చైతాం సాహాయతి జన్మినీం తృష్ణాం లోకే దురత్యయామ్ ।

శోకాః తస్మాత్ ప్రపతన్త్యుదబిన్దురివ పుష్కరాత్ ॥ ౩॥

తద్ వో వదామి భద్రం వో యావన్త ఇహ సమాగతాః ।

తృష్ణాయా మూలం ఖనతోశీరార్ధీవ వీరణమ్ ॥ ౪॥

యథాఽపి మూలేఽనుపద్ధవే దృఢే ఛిన్నోఽపి వృక్షః పునరేవ రోహతి ।

ఏవమపి తృష్ణాఽనుశయేఽనిహతే నిర్వర్తతే దుఃఖమిదం పునః పునః ॥ ౫॥

యస్య షట్త్రింశత్ ప్రోతాంసి మనాపశ్రవణాని భూయాసుః ।

వాహో వహన్తి దుర్దృష్టి సజ్కుల్పా రాగనిఃసృతాః ॥ ౬॥

ప్రవన్తి సర్వతః ప్రోతాంసి లతోద్భిద్య తిష్ఠతి ।

తాం చ దృష్ట్వా లతాం జాతాం మూలం ప్రజ్ఞయా ఛిన్తత ॥ ౭॥

సరితః సిన్ధుశ్చ సౌమనస్యా భవన్తి జన్తోః

తే ప్రోతఃసృతాః సుఖైషిణస్తే వై జాతిజరోపగా నరాః ॥ ౮॥

తృష్ణయా పురస్కృతాః ప్రజాః పరిసర్పన్తి శశ ఇవ బద్ధః ।

సంయోజనసంగసక్తకా దుఃఖముపయన్తి పునః పునః చిరాయ ॥ ౯ ॥

తృష్ణయా పురస్కృతాః ప్రజాః పరిసర్పన్తి శశ ఇవ బద్ధః ।

తస్మాత్ తృష్ణాం వినోదయేద్ భిక్షురాకాఙ్క్షీ విరాగమాత్మానః ॥ ౧౦ ॥

యో నిర్వణార్థీ వనాఽధిముక్తో వనముక్తో వనమేవ ధావతి ।

తుం పుద్గలమేవ పశ్యత ముక్తో బన్ధనమేవ ధావతి ॥ ౧౧ ॥

న తద్ దృఢం బన్ధనమాహుర్ధీరా యద్ ఆయసం దారుజం పర్వజం చ ।

సారవద్-రక్తా మణికుణ్డలేషు పుత్రేషు దారేషు చ యాఽపేక్షా ॥ ౧౨ ॥

ఏతద్ దృఢం బన్ధనమాహుర్ధీరా అపహారి శిథిలం దుష్ప్రమోచమ్ ।

ఏతదపి చిత్వా పరివ్రజన్తి అనపేక్షిణః కామసుఖం ప్రహాయ ॥ ౧౩ ॥

యే రాగరక్తా అనుపతన్తి స్రోతః స్వయంకృతం మర్కటక ఇవ జాలమ్ ।

ఏతదపి చిత్వా వ్రజన్తి ధీరా అనపేక్షిణః సర్వదుఃఖం ప్రహాయ ॥ ౧౪ ॥

ముఞ్చ పురో ముఞ్చ పశ్చాత్ మధ్యే ముఞ్చ భవస్య పారగః ।

సర్వత్ర విముక్తమానసో న పునః జాతిజరే ఉపైపి ॥ ౧౫ ॥

ఏతర్కప్రమథితస్య జన్తోః తీవ్రరాగస్య శుభాఽనుదర్శినః ।

భూయః తృష్ణా ప్రవర్ధతే ఏష ఖలు దృఢం కరోతి బన్ధనమ్ ॥ ౧౬ ॥

ఏతర్కోపశమే చ యో రతోఽశుభం భావయతే సదా స్మృతః ।

ఏష ఖలు వ్యస్తీకరిష్యతి ఏష ఛేత్యతి మారబన్ధనమ్ ॥ ౧౭ ॥

నిష్ఠాంగతోఽసంత్రాసీ వీతతృష్ణోఽనంగణః ।

ఉత్సృజ్య భవశల్యాని అన్తిమోఽయం సముచ్రయః ॥ ౧౮ ॥

వీతతృష్ణోఽనాదానో నిరుక్తిపదకోవిదో ।

అక్షరాణాం సన్నిపాతం జానాతి పూర్వాపరాణి చ ।

స వై అన్తిమశారీరో మహాప్రాజ్ఞ ఇత్యుచ్యతే ॥ ౧౯ ॥

సర్వాభిభూః సర్వవిదహమస్మి సర్వేషు ధర్మేషు అనుపలిప్తః ।

సర్వంజహః తృష్ణాక్షయే విముక్తః స్వయమభిప్రాయ కముద్ధిశేయమ్ ॥ ౨౦ ॥

సర్వదానం ధర్మదానం జయతి సర్వరసం ధర్మరసో జయతి ।

సర్వాం రతిం ధర్మరతిర్జయతి తృష్ణాక్షయః సర్వదుఃఖం జయతి ॥ ౨౧ ॥

ఘ్నన్తి భోగ దుర్మేధసం న చేత్ పారగవేషిణః ।

భోగతృష్ణయా దుర్మేధా హన్త్యన్య ఇవాత్మానః || ౨౨||

తృణదోషాణి క్షేత్రాణి రాగదోషేయం ప్రజా |
తస్మాద్ధి వీతరాగేషు దత్తం భవతి మహాఫలమ్ || ౨౩||

తృణదోషాణి క్షేత్రాణి ద్వేషదోషేయం ప్రజా |
తస్మాద్ధి వీతదోషేషు దత్తం భవతి మహాఫలమ్ || ౨౪||

తృణదోషాణి క్షేత్రాణి మోహదోషేయం ప్రజా |
తస్మాద్ధి వీతమోహేషు దత్తం భవతి మహాఫలమ్ || ౨౫||

తృణదోషాణి క్షేత్రాణి ఇచ్ఛాదోషేయం ప్రజా |
తస్మాద్ధి విగతేచ్ఛేషు దత్తం భవతి మహాఫలమ్ || ౨౬||

|| ఇతి తృష్ణావర్గః సమాప్తః ||

౨౫. భిక్షువర్గః పఞ్చవింశః

చక్షుషా సంవరః సాధుః సాధుః శ్రేత్రేణ సంవరః |
పూణేన సంవరః సాధుః సాధుః జిహ్వాయా సంవరః || ౧||

కాయేన సంవరః సాధుః సాధుః వాచా సంవరః |
మనసా సంవరః సాధుః సాధుః సర్వత్ర సంవరః |
సర్వత్ర సంవృతో భిక్షుః సర్వదుఃఖాత్ ప్రముచ్యతే || ౨||

హస్తసంయతః పాదసంయతో వాచా సంయతః సంయతోత్తమః |
అధ్యాత్మరతః సమాహిత ఏకః సన్తుష్టస్తమాహుర్భిక్షుమ్ || ౩||

యో ముఖసంయతో భిక్షుః మన్తభాణీ అనుద్ధతః |
అర్థం ధర్మం చ దీపయతి మధురం తస్య భాషితమ్ || ౪||

ధర్మారామో ధర్మరతో ధర్మం అనువిచిన్తయన్ |
ధర్మమనుస్మరన్ భిక్షుః సద్ధర్మాన్న పరిహీయతే || ౫||

స్వలాభం నాఽతిమన్యేత నాఽన్యేష్యః స్పృహయన్ చరేత్ |
అన్యేషాం స్పృహయన్ భిక్షుః సమాధిం నాఽధిగచ్ఛతి || ౬||

అల్పలాభోఽపి చేద్ భిక్షుః స్వలాభం నాఽతిమన్యతే |
తం వై దేవాః ప్రశంసన్తి శుద్ధాఽఽజీవం అతన్ధితమ్ || ౭||

సర్వశో నామరూపే యస్య నాఽస్తి మమాయితమ్ ।
 అసతి చ న శోచతి స వై భిక్షురిత్యుచ్యతే ॥ ౮ ॥
 మైత్రీవిహారీ యో భిక్షూః ప్రసన్నో బుద్ధశాసనే ।
 అధిగచ్ఛేత్ పదం శాస్త్రం సంస్కారోపశమం సుఖమ్ ॥ ౯ ॥
 సింఘా భిక్షో ! ఇమాం నావం సిక్తా తే లఘుత్వం ఏష్యతి ।
 ఛిత్వా రాగం చ ద్వేషం చ తతో నిర్వాణమేష్యసి ॥ ౧౦ ॥
 పఞ్చ ఛిన్ది పఞ్చ జహ్యో పఞ్చోతరం భావయ ।
 పఞ్చసంగాఽతిగో భిక్షుః ఓఘతీర్ణ ఇత్యుచ్యతే ॥ ౧౧ ॥
 ధ్యాయ భిక్షో మా చ ప్రమాదః మా తే కామగుణే భ్రమతు చిత్తమ్ ।
 మా లోహగోలం గిల ప్రమత్తః మా క్రనీః దుఃఖమిదమితి దహ్యమానః ॥ ౧౨ ॥
 నాఽస్తి ధ్యానమప్రజ్ఞస్య ప్రజ్ఞా నాఽస్త్యధ్యాయతః ।
 యస్మిన్ ధ్యానం చ ప్రజ్ఞా చ స వై నిర్వాణాఽన్తికే ॥ ౧౩ ॥
 శూన్యాగారం ప్రవిష్టస్య శాస్త్రచిత్తస్య భిక్షోః ।
 అమానుషీ రతిర్భవతి సమ్యగ్ ధర్మం విపశ్యతః ॥ ౧౪ ॥
 యతో యతః సంమృశతి స్కన్ధానాం ఉదయవ్యయమ్ ।
 లభతే ప్రీతిప్రామోద్యం అమృతం తద్విజానతామ్ ॥ ౧౫ ॥
 తత్రాఽయమాదిర్భవతీహ ప్రాజ్ఞస్య భిక్షోః ।
 ఇన్ద్రియగుప్తిః సన్తుష్టిః ప్రాతిమోక్షే చ సంవరః ।
 మిత్రాణి భజస్వ కల్యాణాని శుద్ధాజీవాన్యతన్ద్రితాని ॥ ౧౬ ॥
 ప్రతిసంస్తారవృత్తస్యాఽఽచారకుశలః స్యాత్ ।
 తతః ప్రామోద్యబహులో దుఃఖస్యాఽస్తం కరిష్యతి ॥ ౧౭ ॥
 వర్షికా ఇవ పుష్పాణి మర్దితాని ప్రముఞ్చతి ।
 ఏవం రాగం చ ద్వేషం చ విప్రముఞ్చత భిక్షవః ॥ ౧౮ ॥
 శాస్త్రకాయో శాస్త్రవాక్ శాన్తిమాన్ సుసమాహితః ।
 వాస్తలోకాఽఽమిషో భిక్షుః ఉపశాస్త్ర ఇత్యుచ్యతే ॥ ౧౯ ॥
 ఆత్మనా చోదయేదాత్మానం ప్రతివసేదాత్మనాం ఆత్మనా ।
 స ఆత్మగుప్తః స్మృతిమాన్ సుఖం భిక్షో విహరిష్యసి ॥ ౨౦ ॥

ఆత్మా హ్యోత్మనో నాథః ఆత్మా హ్యోత్మనో గతిః ।
 తస్మాత్ సంయమయాత్మానం అశ్వం భద్రమివ వాణీక్ ॥ ౨౦॥
 ప్రామోద్యబహులో భిక్షుః ప్రసన్నో బుద్ధశాసనే ।
 అధిగచ్ఛేత్ పదం శాస్త్రం సంస్కారోపశమం సుఖమ్ ॥ ౨౧॥
 యో హ వై దహరో భిక్షుర్ముక్తే బుద్ధశాసనే ।
 స ఇమం లోకం ప్రభాసయత్యభ్రాన్ ముక్త ఇవ చన్ద్రమా ॥ ౨౩॥
 ॥ ఇతి భిక్షువర్గః సమాప్తః ॥

౨౬. బ్రాహ్మణవర్గః షడ్వింశః

ఛిన్ది స్రోతః పరాక్రమ్య కామాన్ ప్రణుద బ్రాహ్మణ ।
 సంస్కారణాం క్షయం జ్ఞాత్వాఽకృతజ్ఞోఽసి బ్రాహ్మణ ॥ ౧॥
 యదా ద్వయోర్ధర్మయోః పారగో భవతి బ్రాహ్మణః ।
 అథాఽస్య సర్వే సంయోగా అస్తం గచ్ఛన్తి జానతః ॥ ౨॥
 యస్య పారం ఆపారం వా పారాపారం న విద్యతే ।
 వీతదరం వినంయుక్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౩॥
 ధ్యాయినం విరజమాసీనం కృతకృత్యం అనాస్తవమ్ ।
 ఉత్తమార్థమనుప్రాప్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౪॥
 దివా తపత్యాదిత్యో రాత్రావాభాతి చన్ద్రమాః ।
 సన్నద్ధః క్షత్రియస్తపతి ధ్యాయీ తపతి బ్రాహ్మణః ।
 అథ సర్వమహోరాత్రం బుద్ధస్తపతి తేజసా ॥ ౫॥
 వాహితపాప ఇతి బ్రాహ్మణః సమచర్యః శ్రమణ ఇత్యుచ్యతే ।
 ప్రవ్రాజయన్నాఽఽత్మనో మలం తస్మాత్ ప్రవ్రజిత ఇత్యుచ్యతే ॥ ౬॥
 న బ్రాహ్మణం ప్రహరేత్ నాఽస్మై ముఞ్చేద్ బ్రాహ్మణః ।
 ధిగ్ బ్రాహ్మణస్య హంతారం తతో ధిగ్ యస్మై ముఞ్చతి ॥ ౭॥
 న బ్రాహ్మణస్యైతద్ అకిఞ్చిత్ శ్రేయో యదా నిషేధో మనసా ప్రియేభ్యః ।
 యతో యతో హింస్రమనో నివర్తతే తతస్తతః శామ్యత్యేవ దుఃఖమ్ ॥ ౮॥
 యస్య కాయేన వాచా మనసా నాఽస్తి దుష్కృతమ్ ।

సంవృతం త్రిభిః స్థానైః తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౯॥
 యస్మాద్ ధర్మం విజానీయాత్ సమ్యక్-సంబుద్ధ-దేశితమ్ ।
 సత్కృత్య తం నమస్యేద్ అగ్నిహోత్రమివ బ్రాహ్మణః ॥ ౧౦॥
 న జటాభిర్న గోత్రేణ న జాత్యా భవతి బ్రాహ్మణః ।
 యస్మిన్ సత్యం చ ధర్మస్య స శుచిః స చ బ్రాహ్మణః ॥ ౧౧॥
 కిం తే జటాభిః దుర్మేధః ! కిం తేఽజినశాట్యా ।
 ఆభ్యస్తరం తే గహనం బాహ్యం పరిమార్జయసి ? ॥ ౧౨॥
 పాంశుకూలధరం జన్తుం కృశం ధమనిసన్తమ్ ।
 ఏకం వనే ధ్యాయన్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౩॥
 న చాహం బ్రాహ్మణం బ్రవీమి యోనిజం మాతృసంభవమ్ ।
 భో వాదీ నామ స భవతి స వై భవతి సకీఞ్చనః ।
 ఆకీఞ్చనమనాదానం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౪॥
 సర్వసంయోజనం ఛిత్వా యో వై న పరిత్రస్యతి ।
 సంగాతిగం విసంయుక్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౫॥
 ఛిత్వా నన్దిం వరత్రాం చ సన్దానం సహనుక్రమమ్ ।
 ఉత్తిష్టపరిఘం బుద్ధం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౬॥
 ఆక్రోశన్ వధబన్ధం చాదుష్టో యస్తితిక్షతి ।
 ఞ్చన్తిబలం బలాసీకం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౭॥
 ఆక్రోధనం వ్రతవన్తం శీలవన్తం అనుశ్రుతమ్ ।
 దాన్తమన్తిమశారీరం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౮॥
 వారి పుష్కరపత్ర ఇవారాగ్రే ఇవ సర్షపః ।
 యో న లిప్యతే కామేషు తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౧౯॥
 యో దుఃఖస్య ప్రజానాతీహైవ క్షయమాత్మనః ।
 పన్నభారం విసంయుక్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౦॥
 గంభీరప్రజ్ఞం మేధావినం మార్గామార్గస్య కోవిదమ్ ।
 ఉత్తమార్థమనుప్రాప్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౧॥
 ఆసంస్పృష్టం గృహస్థైః అనాగారైశ్చోభాభ్యామ్ ।

అనోకఃసారిణం అల్పేచ్ఛం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౨॥

నిధాయ దణ్ణం భూతేషు త్రసేషు స్థావరేషు చ ।

యో న హన్తి న ఘాతయతి తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౩॥

అవిరుద్ధం విరుద్ధేషు ఆత్తదణ్ణేషు నిర్వృతమ్ ।

సాదానేష్వనాదానం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౪॥

యస్య రాగశ్చ ద్వేషశ్చ మానో మ్రక్షశ్చ పాతితః ।

సర్షప ఇవా౭౭రాగ్రాత్ తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౫॥

అకర్కశాం విజ్ఞాపనీం గిరం సత్త్వాముదీరాయేత్ ।

యథా నా౭భిషజేత్ కిచ్చిత్ తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౬॥

య ఇహ దీర్ఘం వా హృస్వం వా౭ణుం స్థూలం శుభా౭శుభమ్ ।

లోకే౭దత్తం నాదత్తే తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౭॥

ఆశా యస్య న విద్యవై౭స్మిన్ లోకే పరస్మిన్ చ ।

నిరాశయం వినయుక్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౮॥

యస్యా౭౭లయా న విద్యన్త ఆజ్ఞాయా౭కథంకథీ ।

అమృతావగాధమనుప్రాప్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౨౯॥

య ఇహ పుణ్యం చ పాపం చోభయోః సంగం ఉపాత్యగాత్ ।

అశోకం విరజం శుద్ధం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౩౦॥

చన్ద్రమివ విమలం శుద్ధం విప్రసన్నమనావిలమ్ ।

నస్తీభవపరీక్షీణం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౩౧॥

య ఇమం ప్రతిపథం దుర్గం సంసారం మోహమత్యగాత్ ।

తీర్ఠః పారగతో ధ్యాయ్యనేజో౭కథంకథీ ।

అనుపాదాయ నిర్వృతః తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౩౨॥

య ఇహ కామాన్ ప్రహాయా౭నాగారః పరివ్రజేత్ ।

కామభవపరీక్షీణం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౩౩॥

య ఇహ తృష్ణాం ప్రహాయా౭నాగారే పరివ్రజేత్ ।

తృష్ణాభవపరీక్షీణం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ ॥ ౩౪॥

హిత్త్వా మానుషకం యోగం దివ్యం యోగముపాత్యగాత్ ।

సర్వయోగవిసంయుక్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || 3౫||

హిత్వా రతిజ్ఞానరతిజ్ఞాన శీతీభూతం నిరూపధిమ్ |

సర్వలోకాఽభిభువం వీరం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || 3౬||

చ్యుతిం యో వేద సత్త్వానాం ఉపత్తిం చ సర్వశః |

అసక్తం సుగతం బుద్ధం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || 3౭||

యస్య గతిం న జానన్తి దేవ-గన్ధర్వ-మానుషాః |

క్షీణాన్తవం అర్హన్తం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || 3౮||

యస్య పురశ్చ పశ్చాచ్ఛ మధ్యే చ నాఽస్తి కిజ్ఞాన |

అకిజ్ఞానమనాదానం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || 3౯||

ఋషభం ప్రవరం వీరం మహర్షిం విజితవన్తమ్ |

అనేజం స్నాతకం బుద్ధం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || ౪౦||

పూర్వనివాసం యో వేద స్వర్గాపాయం చ పశ్యతి |

అథ జాతిక్షయం ప్రాప్తోఽభిజ్ఞాన్యవసితో మునిః |

సర్వవ్యవసితవ్యవసానం తమహం బ్రవీమి బ్రాహ్మణమ్ || ౪౧||

|| ఇతి బ్రాహ్మణవర్గః సమాప్తః ||

|| ఇతి ధర్మపదం సమూర్ణమ్ ||

Digitized by a team of volunteers working for <http://malayalamebooks.org>

The book is available at

http://www.archive.org/details/Dhammapada_Pali_Sanskrit_Hindi_by_Rahul_Sankrityayan

1. Link for Dharmapada stories for each verse

<http://www.thisismyanmar.com/nibbana/dhammapada/dmpadatm>

2. Link for English Translation from Myanmar

<http://www.thisismyanmar.com/nibbana/dhammapada/versestm>

3. OR below is a consolidated link for both verse and story adopted from the above links. .

<http://www.tipitaka.net/tipitaka/dhp/index.php>

Dharmapadam Sanskrit

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

